

DÓBÉK ÁGNES

Barkóczy Ferenc könyvtárának olasz nyelvű kötetei*

A Barkóczy-kutatás főbb irányvonalai

Barkóczy Ferenc egri püspök, majd esztergomi érsek reprezentációjának vizsgálatakor számba vettem már az irodalmi alkotásokat, az ünnepi köszöntő verseket, beszédeket, színjátékokat, kronologikus rendben követve végig Barkóczy életének eseményeit a hozzá intézett műveken keresztül.¹ Most a kutatás által ez idáig teljesen mellőzött Barkóczy-könyvtár olasz nyelvű köteteit mutatom be, ezen keresztül szemléltetve az érsek műveltségét, érdeklődését korának szellemi áramlatai felé. A könyvtár ismertetése előtt szükséges összefoglalnom a Barkóczyval kapcsolatos kutatások főbb irányvonalait, ezzel kijelölve a könyvtár igen fontos helyét a reprezentáció különböző formái és intézményei között.

Az irodalmi alkotásokban megnyilvánuló reprezentáció az egyes művek retorikai elemzésén túl más típusú vizsgálatokat is megkövetelt. A bemutatott ábrák, címlapok, előzéklapok, kézírásos szövegrészletek kiválóan szemléltetik a kor szak textuális és vizuális szemléletének igényességét, a barokk műfajkevertség populáris változatának megnyilvánulásait. Mindez a kor közéleti, szellemi életének szerves része volt, így egyháztörténeti és mentalitástörténeti szempontból is jelentékeny szegmense a kultúrának. Az ünnepi alkalmakra született művek vizsgálata segített a hozzájuk kapcsolódó események ceremoniális, építészeti és egyéb materiális hátterének rekonstruálásában is.

A Barkóczy-reprezentáció vizsgálatakor a maradandó és akár még ma is kézzel fogható emlékek mellett figyelembe kell venni a tudományos élet intézményeit és Barkóczy ezeket támogató rendelkezéseit, amelyek külön csoportot képeznek a személyes életet végigkísérő művek mellett. Barkóczy Egerben nemcsak az egyház és az oktatás intézményeit reformálta meg és építette újjá, hanem a helyi költők műveinek kiadásával, nyomda berendezésével, egy egri főiskola alapításá-

* A tanulmány a MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport megbízásából készült.

¹ DÓBÉK Ágnes, *Nyomatványok és kéziratok Barkóczy Ferenc tiszteletére = Filológia és irodalom*, szerk. Tompa Zsófia, Piliscsaba, PPKE BTK, 2013, 115–135; Uő, *Barkóczy Ferencet köszöntő versek, beszédek, színjátékok az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár és az Országos Széchényi Könyvtár gyűjteményében = Győztesek szárnypróbálgatásai*, szerk. J. Újváry Zsuzsanna, Piliscsaba, PPKE BTK, 2013, 13–37.

nak gondolatával a világi kultúrát is támogatta.² Ezek a tudományokat, könyvkiadást, magyar nyelvű irodalmat célzó rendelkezései a tudományos és az irodalmi életben is jelentős szerepet biztosítanak Barkóczynek.

Az egri nyomda működése után Esztergomban is támogatta a helyi sajtó létrehozását. A nyomdák kiadványait a *Magyarország bibliográfiája* VI. és VIII. kötetének adatai³ alapján ellenőriztem. Az egri nyomda sikeres vállalkozásnak bizonyult: Barkóczy egri éveiből 1761-ig 126 nyomdatermék ismert, ezeknek nagy része aprónyomtatvány, de számos könyv is van közöttük. Esztergomban 1763-ban került ki az első kiadvány a nyomdából, majd az 1763–1765 közötti időszakban 17 mű – az egri évekhez képest jóval kevesebb – jelent meg.

A Barkóczy püspöksége és érseksége alatt készült nyomdatermek nagy része kulturális, illetve hitbéli ismeretterjesztő feladatokon túl az érseki reprezentációt is magával hordozza. Itt a művek előszavában, előljáró beszédében a szerzők hála-juk jeléül, különböző módon Barkóczyt dicsőítik, mivel művük az ő költségén jelent meg. Könyvtárának jegyzékében megtalálható az összes, az általa alapított nyomdákban kiadott könyv, ezeknek azonban csak kis hányada maradt fenn az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár állományában.

Az érseki könyvtár, mint a tudományos reprezentáció intézménye

A nyomdák működése mellett gazdag könyvtára is, amely műveltségét, jártasságát hivatott bemutatni, 1761-ben Egerből Pozsonyba, majd onnan Esztergomba került. A kötetek egységes barna bőrkötésben, a Barkóczy-család aranyozott címerével díszítve maradtak fenn. A könyvtárjegyzék alapján sokat megtudhatunk Barkóczy érdeklődéséről és műveltségéről, pontosabban meghatározhatjuk helyét a korszak egyházi és világi áramlatai között. Entz Géza Barkóczy mecénási tevékenységének vizsgálatakor megemlítette gazdag könyvtárát is. Függelékben közölte a művészeti témájú könyvek, rézmetszetek, tervrajzok listáját. Kiemelte, hogy elődjéhez, Csáky Miklóshoz hasonlítva Barkóczy könyvtára teljesen más képet mutat, hiszen a teológiai témájú könyvek mellett számos művészeti, építészeti és irodalmi könyv található abban.⁴

A Barkóczy-hagyatékban fennmaradt könyvtárjegyzék⁵ alapján azonosítottam

² BITSKEY István, *Püspökök, írók, könyvtárak, Egri főpapok irodalmi mecénatúrája a barokk korban*, Eger, Heves Múzeumi Szervezet, 1997, 51–88; Uő, *Barkóczy Ferenc, az irodalmi mecénás = Irodalom és felvilágosodás*, Tanulmányok, szerk. Szauder József, Tarnai Andor, Bp., Akadémiai Kiadó, 1974, 333–365.

³ *Magyarország bibliográfiája* VI, szerk. Markos Béla, Bp., Országos Széchényi Könyvtár, 1972; *Magyarország bibliográfiája* VIII, szerk. V. Ecsedy Judit, Országos Széchényi Könyvtár, Bp., 1991.

⁴ ENTZ Géza, *Barkóczy Ferenc gróf, a magyar barokk-kor nagy mecénása = Történetírás*, 1939, 167–187; Függelék, 186–187.

⁵ Prímási Levéltár, Esztergom.

a könyvtár fennmaradt példányait az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár állományában. A könyvtárjegyzékben 514 cím szerepel ennél több kötetben, ebből a Főszékesegyházi Könyvtár katalógusa alapján 194 maradt fenn biztosan – Barkóczy possessor bejegyzésével. A katalógusban azonban számos – összesen 147 – olyan tételt találtam, amely mind cím, szerző, mind a kiadás éve alapján azonos lehet a könyvtárjegyzékben szereplő példánnyal, ezért ezeket a tételeket külön csoportba gyűjtöttem, és a possessor-bejegyzést keresve ellenőriztem. A kutatás ebből a megközelítésből nem bizonyult haszontalannak, a könyvtár katalógusában bejegyzettek túl még 26 kötetről derült ki, hogy a Barkóczy-könyvtárhoz tartozik. Az azonosított tételek száma így 220 lett, a többi kötet más gyűjteményekbe kerülhetett, vagy elveszhetett a könyvtár többszöri költözése folyamán. Az eredmények alapján elmondható, hogy a fellelt kötetek jelentős része latin nyelvű, továbbá gyakoriak az olasz és magyar nyelvű könyvek. A világi és egyházi tematika szinte azonos arányban van jelen. A könyvtár nagy része 1720 után megjelent köteteket tartalmaz, de a könyvek között vannak az 1750-es években megjelent példányok is, ez arról tanúskodik, hogy Barkóczy az évek során folyamatosan bővítette a könyvtárat.

A Barkóczy-könyvtár olasz nyelvű kötetei

Barkóczynak a művészetekben, a kortárs teológiai és világi szellemi irányzatokban való jártasságát elsősorban olasz nyelvű könyvei példázzák.

Iskoláit Kassa és Nagyszombat után a római Collegium Germanicum-Hungaricumban folytatta, ahol megismerkedett a kor híres olasz teológusainak munkáival, a korszak főbb szellemi irányzataival, Róma színházaival és az építészeti remekeivel. Középről figyelhette meg az egyház és a római arisztokrácia művészeteket pártoló tevékenységét. Ilyen tapasztalatokkal hazatérve először Egerben, majd érsekként Esztergomban támogatta a helyi szerzőket és kulturális intézményeket.

Könyvtárának olasz nyelvű könyvei, amelyeket Rómából hozhatott magával, a városban megismert barokk műveltséget hirdetik, míg a latin nyelvű könyvek között elsősorban ókori szerzők műveit, egyházi, teológiai témájú kézikönyveket találunk, valamint néhány olasz szerző latin nyelven írt politikai és filozófiai témájú művét.⁶ Számos francia és spanyol szerző munkáját is az olasz fordításon keresztül ismerte, mint Baltasar Gracián *Udvári emberét*,⁷ vagy Molière drámáit.⁸ Könyveinek Rómából, legalábbis Itáliából való eredetére utal az is, hogy számos olasz nyelvű könyve Magyarországon is megjelent először latin, majd néhány eset-

⁶ Ilyen Petrarca *De remediis utriusque fortunae* dialógusokból felépülő műve, vagy Ambrogio Marliani 1631-ben írt államelméleti értekezése, a *Theatrum politicum*.

⁷ GRACIÁN, Baltasar, *L'uomo di corte*, Venezia, nella Stamperia dell' Hertz a spese di Gio, 1734.

⁸ MOLIÈRE, Le opere di G. B. P. di Moliere, divise in quattro volumi, ed arricchite di bellissime Figure, Lipsia, Mauritio Georgio Weidmann, 1740.

ben magyar nyelvű fordításban is, de Barkóczy könyveinek jegyzékében minden esetben az Itáliában kiadott változat fordul elő.

Az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtárban a Barkóczy-könyvtár egykori állományából 82 olasz nyelvű mű maradt fenn, 140 kötetben. A továbbiakban két csoportban rendszerezve – egyházi és világi tematika szerint – mutatom be a műveket és szerzőiket, amelyek az érseki könyvtár részeként nemcsak Barkóczy, hanem közvetlen környezetére is rendelkezésre álltak.

1. Teológiai témájú könyvek

A teológiai témájú könyveket vizsgálva megfigyelhető, hogy Barkóczy igyekezett egyes szerzők életművének minél teljesebb egybegyűjtésére. Ezekben az esetekben olyan fontos 17–18. századi szerzőkről van szó, akiknek kortárs recepciója nemcsak Itália-szerte terjedt el. Paolo Segneri, olasz jezsuita szerzetes 4 műve maradt fenn a Barkóczy-könyvtárban, összesen 8 kötetben. Segnerit az olasz irodalomtörténet az „ékeesszólás fejedelmeként” aposztrofálta.⁹ Első műve, Famiano Strada *De bello belgico* című mű munkájának latinról olaszra való fordítása volt (*Della guerra di Fiandria*, Roma, 1648),¹⁰ de elsősorban tanító és missziós feladatokat látott el a renden belül. Pistoiban prédikációi nagy hatással voltak a hallgatóságra, ezeket gyűjtötte össze, és született meg első igazán nagy sikerű műve, a *Quaresimale* (Firenze, 1679).¹¹ Segnerire jellemző, hogy – kortársaitól eltérően – prédikációiban és egyéb műveiben a kereszténység tanításainak a mindennapi életben való szerepét hangsúlyozza. Munkái a tridenti zsinat utáni reformszellemben íródtak, megtalálhatók köztük morálteológiai és a gyakorlati hitélettel foglalkozó művek is. Segneri magyarországi hatástörténetével már foglalkozott a kutatás, mind prédikációs gyakorlatának, mind művei magyarországi jelenlétének szempontjából.¹² Száraz Orsolya a Segneri-művek hazai jelenlétéről szólva megemlíti a Barkóczy-könyvtárat is.

Segneri második fontos műve, a *La manna dell'anima* már Barkóczy könyvtárában is helyet kapott, összesen három példányban (Velence, 1726; Bassano 1745; Bassano, 1745).¹³ Segneri kegyességi művei közé tartozik, amely a Szent Ignác-i *Lelkigyakorlatok* mintájára épülve az év minden napjára egy-egy elmélke-

⁹ Paolo Segneri, *un classico della tradizione cristiana. Atti del convegno internazionale di studi su Paolo Segneri nel 300 anniversario della morte (1694–1994)*, Nettuno, 9 dicembre 1994, 18–21 maggio 1995, a cura di FEDI, Andrea, Nettuno, 1996.

¹⁰ Ezt a művet nem tartalmazta a könyvtár állománya.

¹¹ Ezt a művet nem tartalmazta a könyvtár állománya.

¹² SÁRKÖZY Péter, *La letteratura religiosa italiana nel Settecento ungherese da Segneri a Muratori = Paolo Segneri, un classico della tradizione cristiana, Atti del convegno internazionale di studi su Paolo Segneri nel 300. anniversario della morte (1624–1694)*, Nettuno 9 dicembre 1994, 18–21 maggio 1995, szerk. Andrea Fedi, Rocco Paternostro, New York, 1999, 183–195; SZÁRAZ Orsolya, *Paolo Segneri (1624–1694) és magyarországi recepciója*, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2012 (Csokonai Könyvtár, 49); Uő, *Paolo Segneri művei Magyarországon = Magyar Könyvszemle*, 2008, 123–140.

¹³ A kötetek lelőhelye: Esztergom, Főszékesegyházi Könyvtár (A továbbiakban: Et., FK)

dést nyújt a papoknak, amely a prédikációk kiindulópontjául szolgálhatnak. A mű tartalmaz elmékedéseket is az egyházi év mozgó ünnepeire. A *Quaresimaléhoz* hasonló céllal íródott prédikációgyűjtemény, a *Panegirici sacri* (Velence, 1731) is helyett kapott a könyvtárban. A prédikációk egyaránt közvetítenek a hívőknek morális kérdésekre épülő példázatokot, amelyeket Segneri saját környezetéből merít, ugyanakkor a távoli, egzotikus országok képe – mint India, Japán, Kína – is felbukkan. A „meraviglioso” – csodálatos – jelző az, ami jellemezi Segneri prédikációit: a *meraviglioso* szó tűnik fel a leggyakoribb toposzként, valamint a beszédek felépítését és a hívőkre gyakorolt hatását is ezzel a szóval lehetett leginkább jellemezni.¹⁴

A *Prediche dette al Palazzo apostolico* (Velence, 1751) Segneri kevésbé népszerű művei közé tartozott, Barkóczy könyvtárában a második kiadása volt meg.¹⁵ Az utolsó Segneri mű, amely fennmaradt a könyvtár állományában az *Il confessore istruito* (Bassano, Venezia, 1672), amely egy három kötetes – *Cristiano istruito* című – mű második kötete.¹⁶ A gyóntató papok számára készült gyakorlati segédkönyv, amely 13 fejezeten keresztül, konkrét példákkal segíti a kezdő papság gyakorlati munkáját a gyónás során.

Segneri a katolikus egyház tanításainak gyakorlati oldalát előtérbe helyező művei mellett jelen volt Barkóczy könyvtárában Ludovico Antonio Muratori a katolikus hitélet megújulását szorgalmazó két műve, a *Della regolata divisione dei cristiani* (Velence, 1747)¹⁷ és a *Della carità cristiana*.¹⁸ Már a művek magyarországi latin és magyar nyelvű kiadása kapcsán is előkerült Barkóczy neve, azonban nem lehet egyértelműen kijelenteni, hogy csak Barkóczy támogatta a Muratori-művek fordítását és hazai megjelenését.¹⁹ Az azonban bizonyos, hogy jelen voltak Barkóczy környezetében a reformkatolicizmus nagyobb művei. A *Della carità cristiana* a jezsuita missziók és Muratori plébánosi tapasztalata alapján íródott. A mű alaptétele, hogy a kegyesség szükséges az üdvözüléshez, amely elsősorban nem az egyház, hanem a szegények segítésében kell, hogy megnyil-

3BV1488; 3BV1876; 3BV1870/1/I–IV. A zárójelben feltüntetett hely és évszám a könyvtárban megtalálható kötetek kiadási adatai.

¹⁴ PATERNOSTRO, Rocco, *Il „meraviglioso” nei Panegirici Sacri* = Uő., *Dilettevole inganno e Ingegnosa Maraviglia – Studi su Antonio Ongaro, Andrea Sacchi, Paolo Segneri*, Ugo Magnanti Editore, Nettuno, Roma, 2003, 75–100.

¹⁵ Et., FK, 3BV1857.

¹⁶ Et., FK, 3BV1881.

¹⁷ Et., FK, 3BV2423.

¹⁸ Ez a mű nem maradt fenn a könyvtár állományában, csak a könyvtárjegyzékben.

¹⁹ Az 1763-ban Esztergomban megjelent *Della carità cristiana* latin nyelvű kiadását Barkóczy-nak ajánlották, valamint az ő nevéhez köthető a *Della regolata divisione* kéziratban maradt fordítása is. L. SZELESTEI N. László, *Ludovico Antonio Muratori művei Magyarországon a 18. század második felében* = Uő., *Eszmé és arcok a 18. századi Magyarországról*, Universitas, Budapest, 2010, 100–112. Bitskey István az Egerben, 1763-ban megjelent Muratori-fordítást is Barkóczyhoz kapcsolja. L. BITSKEY István, *Barkóczy Ferenc, az irodalmi mecénás = Irodalom és felvilágosodás*, szerk. Szauder József, Tarnai Andor, Bp., Akadémiai Kiadó, 1974, 350.

vánuljon. A szegénység segítése fő irányvonala lett Muratori szociális és politikai gondolkodásának, amely szerint csak a jó kormányzás és a vallásos életvitel együttese képes egy tökéletes társadalmat alkotni. A *Della regolata divizione dei Cristiani* már Lamindo Pritanio álnévvel jött ki a velencei nyomdából, a Barkóczy-könyvtár fennmaradt példányai között ezt az első kiadást találjuk. Elsősorban ez a mű indította el a Muratori reformátor eszméi elleni támadásokat. Felhívta a figyelmet arra, hogy az utóbbi két évszázad tapasztalata alapján Loyolai Szent Ignác *Lelekgyakorlatokjának* követésére volna szükség. Hangsúlyozta a mise és az imádság, vagyis a külső és a belső áhitat fontosságát a keresztény ember életében, felemelte szavát az egyház szigorúsága, valamint a szentek túlzott tisztelete és a Mária-kultusz ellen, egy emberhez közelebb, elérhető Isten képét akarta a hívők felé közvetíteni.

Egészében véve mind Segneri, mind Muratori művei gyakorlatiasak, reformokat sürgetőek, nemcsak Barkóczy, hanem kanonokjai is haszonnal forgathatták őket.

Segneri és Muratori nagy hatású művei mellett több 17–18. századi olasz szerző ismertebb könyvét összegyűjtötte könyvtárában Barkóczy. Carlo Casalicchio jezsuita második, és egyben legismertebb műve az *Utile col dolce* (Velence, 1747)²⁰ is helyet kapott a könyvtárban. A szerző jeles férfiak tettein és mondásain keresztül vezeti be az olvasót a helyes, keresztény viselkedés szabályaiba. Casalicchio az olvasóhoz szóló ajánlásában meghatározza saját kora vallásos, szellemi emberének ideálját, aki a másokkal való társalgás közben nem lehet hallgatag, udvariatlan és faragatlan. Mindez jólneveltséget, nemesemberhez illő viselkedést igényel. Ez azonban nem minden, mert nem gúnyolódhat az evangéliumon, mint ha egy eretnek lenne, nem lehet minden harmadik szava olyan, amin nemcsak a hívő emberek, de a hitetlenek is elszégyellik magukat. A műben rövid anekdoták, elmés történetek követik egymást, a cím ezeknek a felépítéséből ered, amit Casalicchio az ajánlásban megmagyaráz: a rövid, „szellemes” történetek oktató céllal készültek, ezért hasznosak, befejezésük azonban mindig elgondolkodtató csattanóval végződik, ami kedves az olvasónak.

A könyvtár több olyan művet tartalmazott, amely a nemesség helyes viselkedését mutatta be elsősorban morális, erkölcsi szempontból. Ilyen volt a *Compendio della vita di diversi principi illustri, e gran capitani* (Halle, 1754)²¹ című anekdotagyűjtemény, amely az ifjak elé példaként állítva mutatta be különböző jeles férfiak cselekedeteit. Juan Eusepio Nieremberg spanyol jezsuita *Corona virtuosa, in cui si propongon li frutti della virtù in un principe* című műve (Velence, 1672)²² kifejezetten a hercegi rangú személyek erényeiről szól. A könyvtár tanító, morális-teológiai műveihez tartozik az Európa-szerte ismert spanyol szerző, a spanyol barokk nagy alakja, Baltasar Gracián két műve, amely olasz fordításban volt jelen a könyvtárban. A *L'uomo di corte, o sia l'arte di Prudenza* (Velence, 1734), amely az udvari ember viselkedését taglalja, valamint az *Il criticon* (Velen-

²⁰ Et., FK, 3BV1489.

²¹ Et., FK, 3BV1883/I–II.

²² Et., FK, 3BV1885.

ce, 1743),²³ amely a szerző legnagyobb sikerű, legismertebb műve. Egy szimbolikus regény, amely az emberi élet három korszakán keresztül mutatja be a létezés problémáit. Főszereplője Critilio, aki hajótörést szenved, valamint megmentője, egy vadember, akinek az Andrenio nevet adja. Az első részben Critilio megtanítja beszélni és neveli Andreniót, Spanyolország felé utaznak tovább. A második részben felmennek az érett kor hegyére, ahol sokat tanulnak a művészetekről, így éles kritikát tudnak megfogalmazni koruk spanyol íróiról. A harmadik részben Rómában vannak, ahol látják az idő kerekét és az ember életének múlandóságát, a halált. Végül elérik a halhatatlanok szigetét, ahova csak az erényes és értékes emberek juthatnak el. Baltasar Gracián művei nem voltak ismeretlenek a korabeli Magyarországon, Faludi Ferenc az *Oráculo manual* című művét ültette át magyar nyelvre, az olasz fordítást használva. A Barkóczy-könyvtárban található másik erkölcsstani munka, amelynek később magyar fordítása is megjelent Faludi Ferenc tollából, William Darrel *Il gentiluomo istruito nella condotta d'una virtuosa, e felice vita* című művének kiadása (Róma, 1746),²⁴ amelyben a katolikus férfiak és nők viselkedéseinek szabályait mutatja be a szerző párbeszéd formájában, erős kritikát fogalmazva meg a korabeli Anglia hanyatló erkölcséről. Faludi Ferenc mind Gracián, mind Darrel művét olasz fordításon keresztül ismerte, mindkét esetben azt a kiadást használta, ami Barkóczy könyvtárában is megvolt. Csakúgy mint Barkóczy, Faludi is Rómában élt – 1740–1745 között, Barkóczy több, mint 10 évvel korábban – így hasonló műveltséggel rendelkeztek, és Barkóczy könyveinek Rómából való származása ezzel a párhuzammal is alátámasztható.²⁵

A nemes emberek levelezését segítő könyv is helyet kapott a könyvtárban, az *Il segretario de' galant-uomini* (Velence, 1755),²⁶ amely különböző alkalmakra írt levélmintákat, és az ezekre adandó válaszok formuláit tartalmazza.

A világi-politikai és az egyházi élet közötti kapcsolatot tanulmányozza Giovan Battista Comazzi *Politica e religione trovate insieme nella persona, parole, ed' azioni di Giesu Christo, secondo l'Evangelio di San Giovanni* (Köln, 1709) című műve is, amelynek első kiadását találjuk meg a Barkóczy-könyvtárban. Comazzi könyvében azt tárgyalja, hogy a politika és a vallás egy tőből fakad, és céljuk is ugyanaz, hogy az embert boldoggá tegyék. A politikát és a vallást a világ keletkezésétől kezdve együtt látja megjelenni. Isten a hatodik napon megteremtette az embert, és azt mondta neki, uralkodjon ezen a földön. Ez kell hogy legyen a politika alapja, miszerint a földi kormányzás az ember kezében van, de az isteni törvények tiszteletben tartásával kell végrehajtani. Barkóczy érsekké való kinevezése után szorosabb kapcsolatba került az udvarral, mindvégig hű volt

²³ Et., FK, 3BV2432.

²⁴ Et., FK, 3BV1848.

²⁵ Faludi neve máshol is előfordul Barkóczy környezetében: 1754-ben az egri jezsuita iskolában Faludi *Constantinus Porphyrogenitus* olasz minták alapján írt iskoladrámájával köszöntötték a püspököt. L. STAUD Géza, *A magyarországi jezsuita iskolai színjátékok forrásai* III., Bp., MTA Könyvtára, 1988, 145.

²⁶ Et., FK, 3BV1543.

Mária Teréziához, aki több kinevezést adományozott neki, azonban Barkóczy kora politikai életében aktívan nem vett részt. Könyvtárának fennmaradt kötetei között alig találunk politikai témájú könyveket. Kivételt képez ez alól Gregorio Leti a római udvar politikai kapcsolatairól szóló *Relazione della Corte di Roma: e de' riti da osseuarsi in essa* című műve (Velence, 1702).²⁷ Egy másik könyve is fennmaradt Gregorio Letitől *Vita di Sisto V. Pontefice Romano* (Amszterdam, 1721) címmel.²⁸ Leti történeti-politikai író volt, akit Genfben politikai nézetei miatt elítéltek. Mindig kormányok, uralkodók közvetlen közelében élt és írói tevékenysége révén olyan széles olvasói réteghez ért el, hogy a korszak egyik legolvasottabb, legsikeresebb, de egyben legellentmondásosabban megítélt szerzőjének lehet tekinteni.

17. századi nagy olasz szónokok és teológusok munkái is fennmaradtak a Barkóczy-könyvtár kötetei között. Francesco Panigarola²⁹ prédikációgyűjteménye *Prediche di monsig. rever. Panigarola* címmel (Velence, 1618), Alessio Segala papi segédkönyvei, köztük egy Mária tiszteletére íródott könyv az *Arte mirabile per amare, servire, et honorare la gloriosa vergine Maria nostra* (Velence, 1622),³⁰ valamint Gaetano Maria da Bergamo *Regola per vivere nella Cristiana osservanza* (Velence, 1753)³¹ című, a korban nagy ismertségnek örvendő műve, amelyet a szerző XIV. Benedek pápának ajánlott. Barkóczy összegyűjtött még néhány, az egyház történetével és szentek életével foglalkozó olasz nyelvű kötetet, ezek közül három maradt fenn: a *Leggendario delle Santissime Vergini* című legendárium, amely szent szüzek életét mutatja be (Velence, 1733),³² valamint a *Vita del glorioso S. Alessio* című, Szent Elek (Padova, Bassano)³³ és a *Vita di S. Francesco Saverio* (Firenze, 1701)³⁴ Xavéri Szent Ferenc életét feldolgozó művek. Barkóczy patrónusa nem Xavéri, hanem Szalézi Szent Ferenc volt, akinek művei három kötetben egybegyűjtve, olasz nyelven maradtak fenn a Barkóczy-könyvtárban *Opere di San Francesco di Sales* (Velence, 1735) címmel.³⁵

A fenti, 17–18. századi itáliai szerzők művei mellett jelen volt a könyvtárban – a már bemutatott Baltasar Garcian és William Darrel művein túl – számos Európaszerte ismert, francia, spanyol szerző műve olasz fordításban. Ott van a könyvek között Nicolas Caussin a nagyböjt idejére írt, *La sapienza Euangelica* címmel megjelent lelkigyakorlatokat tartalmazó műve (Bologna, 1648),³⁶ a francia „Nagy Évszázad” híres prédikátora, Louis Bourdaloue *Prediche quaresimali* című

²⁷ Et., FK, 3BV2465.

²⁸ Et., FK, 3BV2454/I–III.

²⁹ Et., FK, 3BV2441.

³⁰ Et., FK, 3BV1873.

³¹ Et., FK, 3BV2425.

³² Et., FK, 3BV2458.

³³ Et., FK, 3BV2474.

³⁴ Et., FK, 3BV1854.

³⁵ Et., FK, 3BV1490 I–III.

³⁶ Et., FK, 3BV1888.

nagybőjti prédikációinak gyűjteménye (Veleence, 1732),³⁷ az immár szentté avatott Claude de La Colombière prédikációi *Sermoni sacri* címmel (Veleence, 1726),³⁸ Paul de Barry az egyházi év különböző időszakaira írt lelkigyakorlatokat tartalmazó *Solitudine di filagia* című könyve (Roma, 1663).³⁹

Az egyházi művészetet dolgozza fel Antonio Lupis *Il chiaro scuro della pittura morale* címmel megjelent műve (Veleence, 1679).⁴⁰ A szerző összegzést ad a templomok falait díszítő freskók és festmények ábrázolásairól és motívumairól.

2. Világi témájú könyvek

Barkóczy könyvtárában nemcsak a teológiai témájú és gyakorlati papi segédkönyveket gyűjtötte össze. Olasz nyelvű könyvei között megtaláljuk az európai kortárs irodalom és az ókori szerzők nagy műveit, történelmi munkákat, úti- és művészeti könyveket.

Regényei között ott van Andrea da Barberino 15. századi szerző legismertebb műve, a *Guerrino detto Meschino* című lovagregény (Veleence, s. a.).⁴¹ A mű a 19. századig számos kiadást megért és az olasz lovagköltemények kiindulópontját jelentette, később olyan neves szerzőknek szolgálva mintául, mint Luigi Pulci, Matteo Maria Boiardo, Ludovico Ariosto. A regény főszereplője Guerrino, akit a hitetlenek elleni háború közepette gyermekkorában elrabolnak, majd a konstantinápolyi császár udvarába kerül. Ott a császár fiának jó barátja lesz, de a lányába, Elisenába beleszeret. Egy, az udvarban rendezett lovagi tornán – amelyen igaz áruhában vesz részt – elnyeri a lány kezét, de nem ismerve családjá eredetét és rangját, tudja, hogy nem veheti őt feleségül. Miután Guerrin segít kiüzni a törököket az udvarból, a császár is segít neki szülei keresésében, eredménytelenül. Így a húsz éves Guerrin elindul felkutatni a múltját és őseit, a regény következő fejezetei útja közben átélte kalandjait meséli el.

Barkóczy további regényei között fennmaradt számos neves francia szerző művének olasz fordítása. Gyűjteményében olasz nyelven találjuk meg François de Salignac de la Mothe-Fénelon francia katolikus érsek, teológus regényét *Avventura di Telemaco figliuolo d'Ulisse, ovvero continuazione del Quarto Libro della Odissea d'Omero* címmel (Veleence, 1717).⁴² Témáját tekintve a királyi sarjak nevelésének ügyével foglalkozik. Ismerteti, hogy a nagy urak és grófok nemcsak karddal, gyűlésekkel, hanem tudós könyvek írásával is hajthatnak hasznot a nemzetnek. Telemakust, aki bujdosásai közepette több ifjú fejedelemnek ad tanácsot, Minerva istennő kíséri el az utazásban, Mentor néven. Mentor példájával azt is bemutatja, milyen legyen az, aki fejedelmi ifjat akar nevelni. A művet több európai nyelvre lefordították, köztük magyarra is, ez a fordítás pedig Barkóczy

³⁷ Et., FK, 3BV1494.

³⁸ Et., FK, 3BV1850/I–II.

³⁹ Et., FK, 3BV2446.

⁴⁰ Et., FK, 3BV1886.

⁴¹ Et., FK, 3BV2462.

⁴² Et., FK, 3BV1542.

nevéhez köthető. Haller László Telemakus-fordítása 1755-ben jelent meg Kassán, a kiadást Barkóczy támogatta. A fordítás kiadása sokáig nem valósulhatott meg Haller halála miatt, Barkóczy volt az, aki felkarolta a kallódó kéziratot. Az ajánló levelet, mivel a szerző már nem élt, a Kassai Nyomtató Ház címezte az egri püspökhöz. A könyvtár fennmaradt kötetei között több francia szerző művét találjuk meg olasz fordításban: Pierre de Marivaux novellákból felépülő regényét *Farsamone, ovvero le follie Romanzesche del moderno Don Chisciotte* címmel (Velence, 1751);⁴³ Gautier de Costes de La Calprenede 17. századi író *Cassandra* című regényét a neves történétíró, Maiolino Bisaccioni fordításában (Velence, 1732);⁴⁴ Francois Péti de la Croix, a 17. századi Franciaország nagy orientalistájának a keleti világot – Törökországot, Perzsiát – bemutató *Istoria della sultana di Persia, e de visiri novelle turche* címmel megjelent novelláit (Velence, 1732).⁴⁵ A regények között ott van még Cervantes *Dell'Ingegnoso Cittadino Don Chisciotte della Mancia* című ismert műve is (Velence, 1772). A spanyol szerző ezzel a regényével vált világhírűvé, ugyanakkor meg is osztotta a 17. század eleji közönséget. A *Don Quijoté*-ben erős társadalomkritikát fogalmazott meg egy olyan főhős segítségével, aki azt tesz, amit akar, ezért elmeháborodottnak tekintik.

Az olasz prózairodalom alkotásai közül a nagy firenzei gondolkodó és politikus, Machiavelli több munkája ott van Barkóczy könyvei között. Machiavelli jelentősebb művei négy kötetben 1540-ben, majd 1550-ben jelentek meg Velencében. Ez a kiadás számtalan utánnomást megért évszázadokon keresztül, Barkóczy könyvtára is ezt a gyűjteményes kiadást őrizte meg Machiavelli olyan műveivel, mint *Il principe*, *Istorie fiorentine*, *Dell'arte della guerra* és a történetfilozófiát megalapozó műve, a *Discorsi sopra la prima deca di Tito Livio*. A sorozat negyedik kötete két drámát – a *Mandragorát* és a *Cliziát* – is tartalmaz (Haag, 1726).⁴⁶ A sorozaton kívül, külön kötetben maradt fenn a *L'asino d'oro* című dantei terzinákban íródott szatirikus költemény (Velence, 1725), amelyet Apuleius modern változatának is tekintenek.⁴⁷ A mű befejezetlen maradt, 8 rövid részből áll, amelyekben a szerző a történet allegorikus képeinek segítségével gyakran bírálja saját kora politikai életét. Machiavellit Itálián kívül – így Magyarországon is – elsősorban az *Il principe* című műve tette ismertté. 1532-ben jelent meg Rómában, és a pápa már 1559-ben a tiltott könyvek listájára tette. A mű a modern uralkodó hatalomgyakorlásának általános elveit határozta meg, elválasztva egymástól a morált és a politikát, egységes egészzé kovácsolva azonban a gyakorlatot és az elméletet. Az *Il principe* később a felvilágosodás világi eszméinek egyik kiindulópontjává vált, ezért is lehetett jelen a kora különböző világi irányzatai felé is érdeklődő Barkóczy könyvtárában.

A könyvtár világi tematikájú könyveinek jelentős részét a drámai művek te-

⁴³ Et., FK, 3BV1550/I–II.

⁴⁴ Et., FK, 3BV1870/2.

⁴⁵ Et., FK, 3BV2463.

⁴⁶ Et., FK, 3BV2433/I–IV.

⁴⁷ Et., FK, 3BV2433.

szik ki. Köztudott, hogy Barkóczy mindig támogatta a művészeteket, környezetében gyakran adtak elő színjátékokat, az őt köszöntő művek kéziratai között több színjáték is fennmaradt.⁴⁸

A 17. század legnagyobb hatású francia drámaírójának, Molièrnek 4 kötetét (Lipcse, 1740) találjuk meg olasz fordításban a könyvtárban.⁴⁹ A kötetek a legnépszerűbb Molière-drámákat tartalmazzák, mint *A Fősvény (L'avar)*, *Az úrhatnám polgár (Il cittadino gentiluomo)*, *Tudós nők (Le donne savie)*, *A mizantróp (Il mizantripo)*, *A férjek iskolája (La scuola dei mariti)*, *Scapin furfangjai (Le furberie di Scappino)*. Igényes metszetek díszítik őket, amelyek a drámák cselekményét illusztrálják.

Saját kora két legsikeresebb olasz drámaírójától, Metastasiótól és Goldonitól találunk egy-egy könyvsorozatot a könyvtárban. A Metastasio-sorozat hat kötetből áll. Ezek a színjátékok a 18–19. században számos esetben a hazai iskoladramák forrásai voltak, így Barkóczy is találkozhatott olyan részletekkel, dialógusokkal az előadások közben, amelyeket korábbi olvasmányai alapján már ismert.⁵⁰ Metastasio Barkóczy kortársa volt, a híres drámaíró első sikereinek évében – 1724-ben – Barkóczy Itáliában volt. A könyvtárban fennmaradt Metastasio-sorozat (Velenecse, 1750) az összes 1733–1750 között megjelent művét tartalmazta, a IV–VI. kötetekben a kisebb színpadi műveket, canzonettákat.⁵¹ Az első négy kötetben találjuk többek között a *La Didone abbandonatát*, a *La clemenza di Titót*, a *Catone in Uticát*, a *L'Adriano in Sírát*, vagy a később Csokonai által lefordított *Il re pastorét* és a *Galateát*. A sorozaton kívül, különálló kötetben maradt fenn az *Iso-la disabitata* című Metastasio-melodráma (Velenecse, 1753), amelyet VI. Ferdinánd spanyol király névnapján adtak elő reprezentációs céllal a Madrid melletti Aranjuez városában 1753-ban, a kiadvány címlapja is ennek az eseménynek állít emléket.⁵²

Goldoni-sorozata (Velenecse, 1753) tizenegy kötetből áll, a komédiaíró összes addig megjelent színpadi művét tartalmazza. Goldoni nagy reformokat hajtott végre saját kora színházi életében, nevéhez köthető az álarc és a commedia dell'arte rögtönzésének elhagyása a színpadon. A Barkóczy környezetében elő-

⁴⁸ Virtus Amore et Timore fortior sive Alanus tragoedia, 1756, [20] p., a kézirat lelőhelye: Et., FK, Coll. II. 80.5.; Salamon és László, 1762, [6] p., A kézirat lelőhelye: Et., FK, Coll. II. 97.1. Vö: HUBERT Ildikó, SZELESTEI N. László, *Köszöntő versek, színjátékok Barkóczy Ferenc tiszteletére = Album amicorum Szörényi László LX. születésnapjára*, szerk. Jankovics József, MTA Irodalomtudományi Intézet, Budapest, 2007, 522–525. http://www.iti.mta.hu/Szorenyi60/Hubert_Szelestei.pdf; Festis honoribus celsissimi a reverendissimi S. R. I. principis Franisi e omitibus Barkóczy de Szala...[24] p., A kézirat lelőhelye: Et., FK, Coll. I. 39. 17. Vö: SZELESTEI N. László, *Barkóczy Ferenc érsek névnapja 1763-ban = Magyar Sion*, 2007, 120.; István, szomorú játék, 1765, [5] p. A kézirat lelőhelye: Et., FK, Coll. II. 97.5. Vö: HUBERT Ildikó, SZELESTEI N. László, i. m.

⁴⁹ Et., FK, 3BV1878/I.

⁵⁰ CZIBULA Katalin, *Metastasio a 18–19. századi magyar drámairodalomban = Irodalomtörténeti Közlemények*, 2004, 181–202.

⁵¹ Et., FK, 3BV1546/ I–VI.

⁵² Et., FK, 3BV1546.

adott színjátékokban – a rendelkezésre álló források alapján – nem találkozunk Goldoni nevével. Hazánkban a 19. század elején válik ismertebbé Goldoni neve, amikor olasz társulatok hozzák el komédiáit a magyar színpadokra.⁵³ Barkóczy színház iránti szeretetét tükrözi, hogy kora legnagyobb olasz drámaírójának összes művét megszerezte. A könyv megjelenésének évében már egri püspök, távol van Rómától, de az európai drámairodalom főbb munkáit összegyűjti.

Egy másik olasz szerző, Giovanni Antonio Bianchi drámáit is jelen vannak a könyvtár fennmaradt kötetei között. Bianchi ferences minorita szerzetes, elsősorban történelmi, politikai, valamint az egyház és az állam kapcsolatát tanulmányozó írásai ismertek. Barkóczy könyvtára tragédiáit őrizte meg, amelyeket Farnabio Gioachino Annutini álnéven jelentetett meg *Tragedie sacre, e morali di Farnabio Gioachino Annutini cioè la Matilde, il Gieffe, la Elisabetta, il Tommaso moro* címmel (Bologna, 1725).⁵⁴ Barkóczy könyvtárában négy további dráma maradt ránk egybekötve Bianchitól: a *Demetrio, Gieffe, Tommaso Moro, Elisabetta Reina di Portogallo* (Róma, 1727).⁵⁵ Bianchi drámái elsősorban bibliai tanításokat dolgoznak fel, azonban nemcsak egyházi környezetben ismerték és játszották őket. A színházat közelebb akarta hozni az egyházhoz. *Vizi e dei difetti del moderno teatro e del modo di emendarli* című értekező művében (Róma, 1753)⁵⁶ vitába szállt Daniele Concina teológussal, aki szerint a színház minden erkölcsatlenség forrása. Barkóczyt is gyakran elítélte a közvélemény mulatozó, a költőket és színházi előadásokat és a zenét kedvelő, támogató életmódjáért.⁵⁷ Az utókor már felülírta ezeket a véleményeket és Barkóczyt a művészeteket pártoló, széles látókörű püspökként, majd érsekként mutatja be.

Barkóczy a világtörténelmet feldolgozó könyvei között két nagyobb terjedelmű munkát találunk. Az egyik a *Gran teatro storico, o sia storia universale sacra* című öt kötetes mű (Velence, 1722), amely eredetileg németül jelent meg, Barkóczy könyvtárában az olasz nyelvű kiadás van meg.⁵⁸ Az első kötet a világ keletkezésétől Augustus császár haláláig írja le a történelmet, a második Tiberius uralkodásától egészen Nagy Károly megkoronázásáig, a harmadik IV. Károly császár haláláig, majd a negyedik Leopold császárig, végül az utolsó kötet egészen az 1700-as évekig. A mű a Biblia és a katolikus egyház tanításainak megfelelően írja le a világ keletkezését, majd a későbbi évszázadok bemutatásánál is nagy hangsúlyt fektet az egyház és a pápaság történetére. A fejezeteket a különböző antik és kortárs szerzők munkáiból állították össze. A másik történelmi munka nemcsak történelmi, hanem földrajzi, kulturális információkat is ad a különböző országok-

⁵³ NYERGES László, *Carlo Goldoni színművei Magyarországon, 1759–1990*, Országos Színház-történeti Múzeum és Intézet, Budapest, 1992.

⁵⁴ Et., FK, BV1545.

⁵⁵ Et., FK, 3BV1545.

⁵⁶ Ez a mű nem volt jelen Brakóczy könyvtárában.

⁵⁷ *Heves megye műemlékei I*, szerk. Dercsényi Dezső, Voit Pál, Bp., Akadémiai Kiadó, 1978, 143–160.

⁵⁸ Et., FK, 3BV1500/I–V.

ról, mindezt metszetekkel és térképekkel illusztrálva. Eredetileg francia nyelven jelent meg, a szerző Vallemont apát. A Barkóczy könyvtárában található olasz fordítás címe *Gli elementi della storia* (Velece, 1748).⁵⁹ Az első kötet a történelmet írja le Nagy Lajos királyig, a második kötet a földrajznak lett szentelve. Miután röviden bemutatja, hogy az évszázadok folyamán, a nagy felfedezések előtt milyen elméletek voltak a föld felosztására, minden ország földrajzi jellemzőit és politikai berendezkedését részletesen bemutatja, kontinensek, azon belül térségek szerint csoportosítva őket. A nyolcadik fejezetben, az európai országok között Magyarország is sorra kerül. Érdekes megnézni, hogy a 18. században egy Franciaországban megjelent világtörténelemben hogyan mutatják be Magyarországot. Az ország határainak kijelölése után a szerző elmondja, hogy a vizek nagy részét a Duna adja, de ezek nem jó minőségűek. A terület gazdag azonban borbán, legelőkben, aranyban és ezüstben, kiterjedéséhez képest azonban nem nagy a lakosság száma. A Királyság egy időben független volt, de már Ausztriához tartozik, Mária Terézia irányítása alatt áll. A magyarokról azt írja, hogy jóra valóak, jó vitézek és harcosok, de azzal, aki megsérti őket, kegyetlenek, bosszúállóak, büszkék és állhatatlanok. Az országban a saját nyelvüket, a magyart beszélik, amely az illír nyelv egy dialektusa. Használatban lévő nyelv még a latin és német, ezért a legtöbb városnak három neve van. Az általános leírás után a földrajzi jellemzők következnek. Három részre – Alsó- és Felső-Magyarországra, valamint Szlavóniára – osztja az országot, majd felsorolja és röviden bemutatja a hozzájuk tartozó, összesen 53 tartományt, amelyek a székhelyeik nevét viselik. Az utolsó két, különálló fejezetben Szerbia és Erdély leírása következik.⁶⁰ Összességében elmondható, hogy a szerzőnek – a nyelv eredetének kérdését leszámítva – aktuális, helyénvaló információi voltak az ország politikai helyzetéről, és földrajzi elhelyezkedéséről. A sorozat következő két kötete az antik történelmet és az egyház történetét dolgozza fel, majd az utolsó két kötetben találjuk meg Itália történelmét.

Történelmi témájú könyvei közé sorolhatjuk Filippo De Rossi *Descrizione di Roma antica e moderna* (Róma, 1727) című művét is.⁶¹ Az első kötetben az antik Róma leírását találjuk számos illusztrációval, és a művészettörténeti ismertető mellett rengeteg történelemre vonatkozó adattal. A második kötet már a modern – tehát a 18. század eleji – Rómát mutatja be: a templomokat, bazilikákat, tereket, színházakat, könyvtárakat, szobrokat, hidakat, festményeket. Az olvasónak szóló előljáró levélből tudjuk meg, hogy a különböző műemlékek és látványosságok leírását az első kötetben az antik, a másodikban kor olasz szerzőinek írásaiból válogatták össze. Számos kihajtható illusztrációt találunk a híresebb terekről és térképeket a város legismertebb részeiről. Barkóczy ezt az 1727-ben megjelent művet útikönyvként is használhatta római éve alatt. Nem ő az egyetlen főúr, akinek könyvtárában egy Róma-útikönyv maradt fenn. Zrínyi Miklós, aki diákévei

⁵⁹ Et., FK, 3BV2448/I–VI.

⁶⁰ *Gli elementi della storia* II., Venezia, nella stamperia di Giambattista Albrizzi, 1748, 353–362.

⁶¹ Et., FK, 3BV2460/I–II.

alatt töltött három hónapot Itáliában, szintén őrzött egy hasonlót könyvei között, *Le cose maravigliose dell' alma città di Roma* címmel.⁶²

Olasz nyelven találjuk meg könyvtárában néhány antik szerző művét: Arisztotelész *Etikáját* (Macerata, 1672),⁶³ Seneca leveleit (Velece, 1703),⁶⁴ valamint Aphrodisiensis görög regényíró *Racconti amorosi di Cherea e Calliroe* című regényét (Róma, 1752).⁶⁵ Az antik irodalom kötetéhez tartozik Plutarkhosz *Vite degli huomini illustri greci et romani* jeles görög és római férfiak életrajzát tartalmazó könyve (Velece, 1582).⁶⁶

A világi témájú könyvei között egy olyat találunk, amely gyakorlati segítséget is nyújthatott Barkóczynak előbb tanulmányai, majd betöltött méltóságaival járó kötelezettségei és személyes érdeklődése során. Ez az *Il dittionario imperiale* címmel megjelent (Köln, 1743) négy nyelvű – olasz, német, francia latin szótár –, amely a négy legfontosabb Európában használt nyelv szavait gyűjtötte egybe.⁶⁷

Világi tematikájú könyveit végignézve azt látjuk, amit vallásos műveinek vizsgálatakor. Különböző műfajú könyvek, elsősorban saját kora, illetve az elmúlt század legnagyobb hatású szerzőitől. Sok esetben az általa ismert művek csak évtizedekkel később lettek népszerűek Magyarországon.

Fontos megemlíteni, hogy a könyvtár olasz nyelvű kötetei nemcsak kulturális, ismeretterjesztő szempontból lehettek fontosak Barkóczynak és környezetének. A könyvekben – kivétel nélkül az összesben – ajánlás olvasható, amelyet a szerző címzett a kiadást támogató főúrhoz. Ez jellemző volt a korszak könyvkiadási szokásaira, az írók általában nem tudták kifizetni a kiadás igen magas költségeit. Magyarországon is létezett ez a típusú mecenatúra, de még kevésbé volt elterjedt. Gyakran nemcsak az anyagi támogatás, hanem a megfelelő nyomda is hiányzott a művek kiadásához. Barkóczy egri, majd esztergomi nyomdaalapítását követően számos kötet megjelenését támogatta, ezekben – az itt bemutatott kötetek ajánlásaihoz hasonlóan – Barkóczyhoz címezték az ajánlást, hozzájárulva ezzel reprezentációjához.

⁶² KOVÁCS Sándor Iván, *Tallózás Zrínyi Miklós könyvtárában* = Uő., *Zrínyi-tanulmányok*, Bp., 1979, 154–168.

⁶³ Et., FK, 3BV2447.

⁶⁴ Et., FK, 3BV1553/I–IV.

⁶⁵ Et., FK, 3BV1501.

⁶⁶ Et., FK, 3BV1860/I–II.

⁶⁷ Et., FK, 3BV1847/1.

DÓBÉK, ÁGNES

**Les volumes de langue italienne de la
bibliothèque de Ferenc Barkóczy**

A l'analyse de la représentation de Ferenc Barkóczy, évêque de Eger, plus tard archevêque de Esztergom il faut prendre en considération en outre des ouvrages littéraires, également les autres formes de la représentation. Dans mon étude je voudrais présenter un détail de sa riche bibliothèque, les livres de langue italienne. Dans le répertoire de ses livres conservé dans les Archives Primatiales de Esztergom figure 514 titres. D'après le catalogue de la Bibliothèque Primatiale de Esztergom 194 volumes, se trouvent toujours – avec les notes de possession de Barkóczy – dans ses legs. Par les recherches actuelles on peut constater que la bibliothèque contient outre les volumes latins, les plus nombreux, des livres de langue hongroise et italienne également en grande proportion.

Après le dépouillement final de la bibliothèque nous aurons une image plus détaillée de la culture et civilisation de Barkóczy. On pourra déterminer sa place dans les courants ecclésiastiques et laïques de l'époque. Ses compétences dans les arts et dans les tendances théologiques et laïques peuvent être représentés avant tout par ses livres de langue italienne. Dans mon étude je présente ces ouvrages et leurs auteurs en deux groupes – selon leur sujet ecclésiastique et laïque – qui, appartenant à la bibliothèque archiepiscopale étaient à la disposition non seulement de Barkóczy mais également aux membres de son proche environnement.